

loške pojmove, prikazuje shemu odredivanja apsolutne starosti minerala i ekonomski značaj geologije. Drugi, tj. paleontološki dio podijeljen je na pojedina razdoblja povijesti Zemlje. Svako je razdoblje prikazano fosilima iz slovenskih nalazišta te kratkim objašnjenjima o pojedinim životinjskim grupama koje su postojale u određeno vrijeme. Neke su grupe prikazane i crtežima. Fotografije prikazuju život na kopnu i u moru u povijesti Zemlje. Prikazan je i položaj jezgri pojedinih kontinenata u određenom razdoblju i položaj minerala iste starosti na području Evrope. Ovako postavljena izložba koncepcijski je prikladna za sve uzraste posjetilaca – od dječjih vrtića, osnovnih i srednjih škola, do viših i visokih škola, uključujući naravno i odrasle posjetioce. Upravo se priređuju ostali izložbeni postavi, koji će biti didaktički prikazani. Starosna struktura posjetilaca muzeja vrlo je raznolika. Muzej posjećuju predškolska djeca (muzej sudjeluje u odgojnom radu predškolskih ustanova na području grada Ljubljane od godine 1983) a starost im je od 5 i pol do 7 godina. Osnovnoškolci posjećuju muzej u okviru prirodoslovnih dana tri puta tijekom osmogodišnjeg školovanja, i to u 4, 6. i 8. razredu. Muzej posjećuju i učenici 1. razreda osnovne škole, no takvi su posjeti rezultat osobnog kontakta muzejskog pedagoga i učitelja. U muzej organizirano dolaze i srednjoškolski 1. i 3. razreda. Povremeno dolaze i studenti viših škola (pedagoška akademija – budući nastavnici biologije i kemije) i studenti biologije i geologije. Odrasli posjetioци dolaze individualno ili u organiziranim grupama kao turisti.

Procentualno, 80% svih posjetilaca obuhvaćeno je obvezatnim školovanjem (u to ubrajamo i dječje vrtiće) i omladinskog su uzrasta; samo ih je 20% samoinicijativnih posjetilaca – 12%, a 8% su djeca i omladina.

Uvjereni smo da bi se postotak samoinicijativnih posjetilaca iz grupe djece i omladine bitno povećao kad bi muzej, osim standardne ponude (izložbe s vodičem), organizirao i razne programe ugodnog, ali i poučnog provođenja slobodnog vremena: razna predavanja, video-projekcije, slikanje i kiparenje, poučno igranje (npr. kako urediti kućnu zbirku), pripovijedanje...

Nažalost, osim povremenih predavanja i ponešto likovnih natječaja (1980-1982) zasad u Prirodoslovnom muzeju Slovenije nema razvijenih dodatnih aktivnosti. Tome su jedan od glavnih uzoraka do godine 1987. bili nezagrijavani izložbeni prostori, pomanjkanje novca odgovarajućih dodatnih prostora (učionica, predavaonica). U zgradi muzeja su naime stisnuta tri narodna

muzeja. Unatoč svim poteškoćama, muzejski pedagozi, zaposleni u sva tri muzeja, pokušavaju raditi najbolje što je moguće u danim okolnostima.

Tako u Prirodoslovnom muzeju Slovenije održavamo nastavne satove za dječije vrtiće; to su razgovori – priče, u kojima sudjeluju muzejski pedagog, djeca i odgajatelj. Osnovnim su školama namijenjeni muzejski nastavni satovi ili samo objašnjavanja – ako je riječ o uvodu u određeno školsko poglavlje – i onda razgovor o izlaganoj temi ili kombinirano predavanje i upotreba radnih listova. Ili pak samo upotreba radnih listova, ako se pak ponavlja gradivo, obrađeno u školi. Muzejske nastavne satove organiziramo za približno 30 učenika, tj. za opseg jednog razreda.

Vrlo velik problem zadaju nam paralelni razredi srednjih škola, za koje organiziramo zajednički prirodoslovni dan. To znači da dnevno dođe i do 7 razreda. Gornja granica su 4 vodstva dnevno za jednog muzejskog pedagoga. Posljedica prevelikog vodstva je prekomjerni zamor – fizički i psihički. Budući da kakvoća vođenja ne smije pasti, odnos prema auditoriju postaje napet.

Zbog neprestanog preuređivanja stalnih postava nemamo vodiča po izložbenim dvoranama. Zasad radimo samo s informativnim listama za geološko-paleontološku zbirku. One su prikladne za djecu obuhvaćenu obvezatnim školovanjem, te za omladinu i učitelje.

U pripremi je vodič za tu dvoranu; u planu imamo i vodiče i informativne listove za ostale priredbe.

Informacije o povremenim, tematskim i stalnim izložbama u Prirodoslovnom muzeju Slovenije objavljujemo na radiju i u dnevnom tisku a šaljemo i obavijesti školama.

ABSTRACT

Educational activity in the Natural History Museum of Slovenia

Ljerka Trampuž

The organization and management of the educational department of the Natural History Museum of Slovenia is an instructive example of such activity in Yugoslavia, although there are also disadvantages due to the shortage of space (three museums housed in one building) and lack of financial means. The permanent educational service organized by the museum educator was established in 1963.

The permanent display of the museum presents the natural history heritage of Slovenia: the geological, paleontological, mineral, petrographic heritage and the flora and fauna. The new dis-

play, set up in 1985, is an example of a successful didactic exhibition, adapted, in separate segments, to all age levels of museum visitors. Classes are organized for kindergartens in the form of conversation, telling tales, with the participation of the museum educator, the teacher and the children.

The most frequent visitors are primary and secondary school pupils. Special lessons are prepared for them as introduction to new subject matter or as its revision. Lectures and practical work are combined. Information leaflets are published, for every collection, suited for both pupils and teachers.

Pedagoški rad u Pokrajinskom muzeju u Mariboru

Andreja Vrišer
Pokrajinski muzej,
Maribor

Primljeno: 30. 11. 1987.

Mariborski Pokrajinski muzej ubraja se među one slovenske ustanove u kojima je pedagoški rad uhodan već niz godina, jer smo se već 1975. godine za organiziranu pedagošku službu odlučili. Od tada je odgojno-obrazovni rad povjeren prvenstveno kustosu pedagogu. U Pokrajinskom muzeju u Mariboru ove poslove obavlja diplomirani historičar umjetnosti. On, međutim, u našoj ustanovi, koja je kompleksnog tipa i u svoj program uključuje više muzejskih grana – arheologiju, etnologiju i povijest kulture – mora u dobroj mjeri poznavati i rad drugih struka. Na početku je muzejski pedagog bio vodič kroz muzejske zbirke i povremene izložbe, a 1977. godine smo pedagošku djelatnost dopunili i predavanjima koja organiziramo unutar a i van muzejske kuće. Više od deset godina staro iskustvo pokazalo nam je da uloga vodiča, dakle rad s posjetiocima, ostaje osnovna i najčešća djelatnost kustosa pedagoga. Veću pažnju uglavnom posvećujemo onim grupama koje prethodno stupe u kontakt s našom ustanovom i koje posebno žele stručno vodstvo. To su prije svega školske grupe koje u muzeju žele imati radni sat. Proljetnih i jesenskih mjeseci posjećuju naš muzej učenici mariborskih i okolnih škola, dakle učenici, koji razgledaju arheološku zbirku i upoznaju povijest grada (Maribor unutar zidina, obrambena uloga zidina protiv Turaka...). Takva vodstva su namijenjena 3, 5. i 6. razredima osnovnih škola. Kustos pedagog održava radne (ili nastavne) satove u posebnim odjeljcima s manjim grupama; njegovo je izlaganje obično namijenjeno razredima s najviše trideset učenika. Osnovne škole svake godine pravovremeno najave svoj dolazak u muzej, što nedvojbeno mnogo olakšava posao kako muzejskom, tako i školskom pedagogu. Pose-

bice dobro surađujemo s pedagogima mariborskih škola; više nam problema prouzroče posjeti đaka srednjih i stručnih škola. Prije nekoliko godina u njihove su nove nastavne programe uvedeni takozvani dani kulture koje škole same određuju. Tako se može desiti da više škola svoj dan kulture ima na isti datum pa muzej želi u isto vrijeme razgledati po 100 ili više učenika. U više grupa se ili ne žele ili ne uspiju razdijeliti, jer obično na taj dan imaju u planu razgledati i ostale kulturne institucije. Posve je razumljivo da na takve dane ne možemo govoriti o posebnim uspjesima muzejske pedagogike a niti o značajnijoj ulozi kustosa pedagoga. U kritičnim situacijama, kad je u muzeju suviše velik broj učenika, odričemo se nakratko svojih uobičajenih principa pedagoškog rada i brinemo

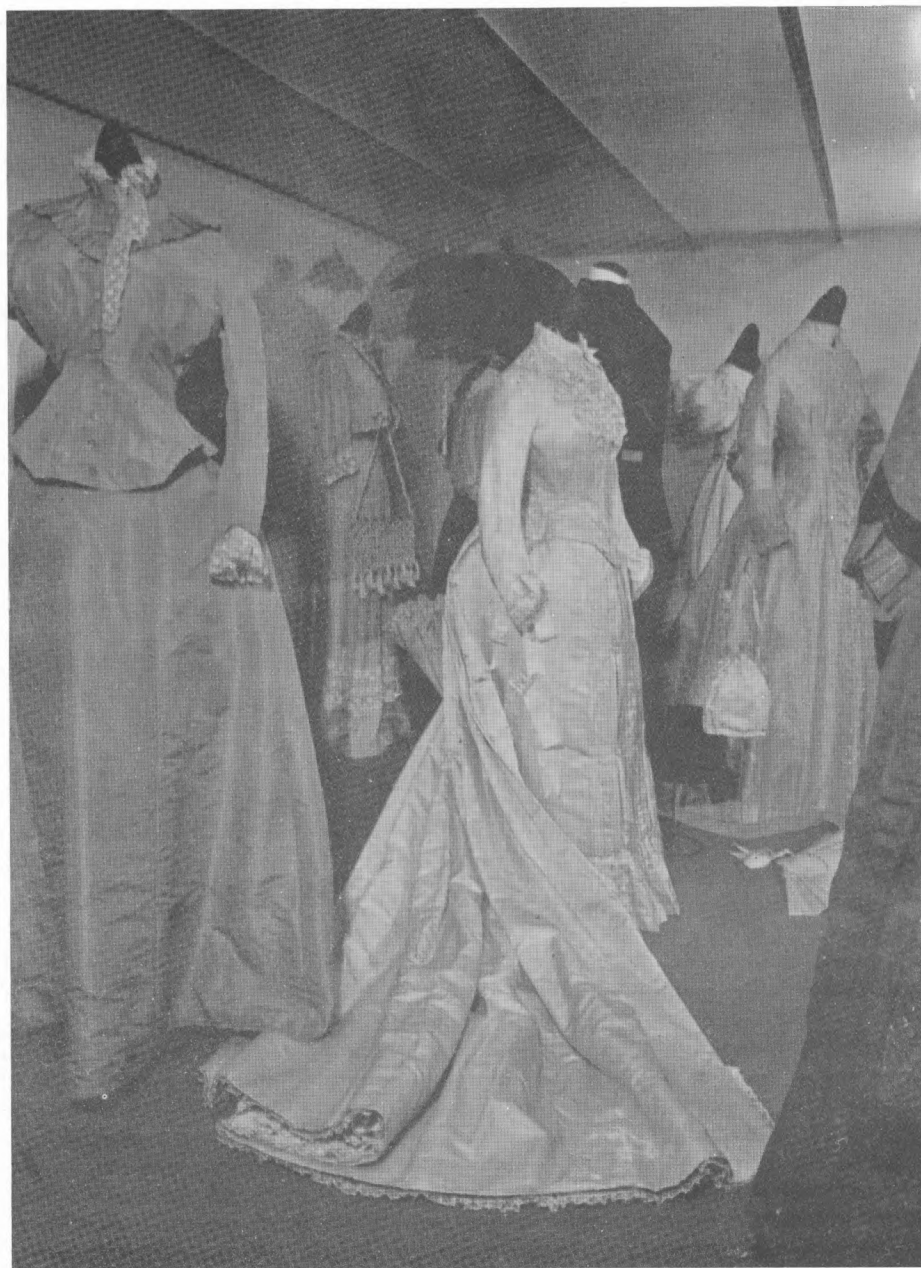
ponajprije o sigurnosti zbirke. O tim problemima smo mnogo govorili u okviru pedagoške sekcije pri Društvu muzealaca Slovenije, nerijetko također i u Zavodu za školstvo. Nažalost, dani kulture ostaju i dalje onakvi kakve ne želimo, a s njima i naši problemi oko vodstva i najosnovnijeg reda u zbirka. Osim škola, kojih je ponajviše, i grupa odraslih posjetilaca, naš muzej sve više posjećuju i pripadnici JNA; njih prvenstveno zanima odjel s kostimima i povijesnim prikazom vojnih uniformi. Najavljene grupe obično dolaze u popodnevnim satima.

Već sam spomenula muzejska predavanja. Mariborski muzej nastupa zasad sa tri teme s kulturno-povijesnog područja. Najpopularnije je predavanje o povijesti grada i njegovim spomenicima. Za to su predavanje osobito

zainteresirane škole jer je tema ovog predavanja i dio njihovog nastavnog programa. Sva su predavanja – dosad smo ih održali više od stotinu – bila besplatna. Njima smo gostovali u školama, radnim organizacijama, bili smo i u dječjim vrtićima i u kasarnama. U muzeju nam nažalost nedostaje predavaonica, odnosno prostor gdje bi se posjetioci mogli zadržati i gdje bismo, uz predavanja, mogli razvijati i razne druge aktivnosti. U ljetnim mjesecima održavamo predavanja u viteškoj dvorani. Posljednjih godina smo razvili poseban oblik suradnje sa stručnim školama odjevene struke. One najprije razgledaju zbirku kostima uz pratnju vodiča, nakon toga slijedi još i kratko predavanje o povijesti odijevanja, čime učenici utvrđuju svoje znanje. Dakle tako o vođenju kroz zbirke, predavanjima, svim kontaktima s posjetiocima brine u prvom redu muzejski pedagog. Samo onda kad zbog preopterećenosti ne može sve to obaviti sam, priskaču mu u pomoć i kustosi drugih odjeljenja. Mi muzejski radnici smo svjesni da bi znanstveno popularna predavanja trebala proširiti, predavati bi mogli i kustosi drugih odjeljenja, moglo bi se ubuduće više pisati u tvorničkim glasilima i tražiti i druge pogodnije oblike povezivanja s muzejskom publikom, jer zaista je mnogo mogućnosti za širi pedagoški rad. Ne bi, međutim, bilo u redu naprtiti sav taj teret isključivo kustosu pedagogu, jer često je i njegov trud premalo efikasan; morat ćemo uhvatiti korak s vremenom i intenzivnije koristiti suvremena tehnička pomagala; nedostaju nam audio-vizuelna sredstva; ponegdje je muzejski postav već vrlo zastario; nemamo didaktičke panoe ni preglednije legende. U pripremi imamo anketne listiće i informativne vodiče, tj. tiskane informacije koje bi posjetilac mogao dobiti u svakom odjeljku. Razumljivo, nismo baš posve bez propagande; posjetiocu su na raspolaganju kratak opći vodič kroz muzej (na tri jezika), katalogi izložbi, detaljniji vodiči kroz zbirke i razglednice.

Naposlijetku, dodajmo još jednu pojedinost o ulozi muzejskog pedagoga. Još uvijek je u praksi da taj posao ponajčešće obavljaju različiti stručnjaci – povjesničari, povjesničari umjetnosti, etnolozi ili arheolozi, ovisno o značaju muzejske ili galerijske ustanove, dakle oni koji se za poziv pedagoga nisu posebno školovali. Često je, k tome takav kustos pedagog, uz njegov osnovni pedagoški rad, zadužen i zadacima u okviru svoje vlastite struke, pa on poradi toga postaje preopterećen. Oba je poslanstva teško obavljati pa bi se trebalo odlučiti: ili samo muzejska pedagogika, ili samo struka. Najčešće se u

Zbirka kostima – stalni postav u Pokrajinskom muzeju Maribor

takvim okolnostima odlučujemo za struku i stoga na štetu pedagogike. Rješenje ovog problema poznato je i staro: za kustosa pedagoga ima smisla odabrati čovjeka koji će se toj struci posve posvetiti. Nije slučajno da u tome najbolje uspiju ljudi koji dolaze iz pedagoške struke.

Sa slovenskog jezika prevela:
Marija Keresteny, prof.

ABSTRACT

Educational activities in the Regional Museum of Maribor

Andreja Vrišer

The Regional Museum of Maribor has introduced education among its activities and has employed one museum educator since 1975. The museum has developed a most satisfactory cooperation with primary schools in Maribor, though less successfully with the secondary and specialized schools. The most usual activity of the museum educator is to guide tours of the permanent display. The best results are achieved with pre-arranged visits of smaller groups of pupils, who have been prepared in advance, or with school classes held in the museum. Less favourable effects are produced when large groups of pupils visit several museums in one day, participating in the »days of culture« manifestation. This is contrary to the museum's intentions. Lectures are organized in the museum as well as in schools, firms, kindergartens and military academies. Most popular is the lecture on the history of the town and on its monuments. It has been planned to improve educational activities in the museum by the purchase of audio-visual facilities, a new arrangement of the permanent display, the publication of various questionnaires, information leaflets for visitors in every museum unit etc. The museum educator will remain a problem. He has to perform a large number of responsible tasks, and there is no specialist course for this particular job.

Odgojno-obrazovni rad u Samoborskom muzeju

Jelena Roćenović
Samoborski muzej,
Samobor

Primljeno: 2. 11. 1987.

Stalni postav

Samoborski muzej ima stalni postav koji se sastoji od geološke, arheološke i kulturno-povijesne i sportske zbirke u glavnoj zgradi te etnografske (u kućici pored glavne zgrade) i NOB-e zbirke (dio u zgradi, a dio u tzv. Kući Spomen-područja Sedam sekretara SKOJ-a u kojoj su ubijeni Janko Mišić i braća Oreški). Manji dio stalnog postava kulturno-povijesne zbirke se skida zbog postavljanja izložbe iz fundusa muzeja ili likovne izložbe samoborskih umjetnika. To je zbog toga jer muzej nema poseban izložbeni prostor. Dio postava je donekle prilagođen obrazovnoj djelatnosti. To su methodske jedinice: Geološka prošlost Samobora, 19. sto-

ljeće u Samoboru i unutar njega Francuska okupacija u Samoboru i Ilirski pokret, zatim Stari grad, Proizvodnja stakla u Samoboru i Kuća Janka Mišića.

Prikaz geološke prošlosti Samobora opremljen je velikim reljefom samoborskog kraja, kartom i zbirkom fosila, a 19. stoljeće u Samoboru predstavljeno je predmetima iz tog vremena, prikazima značajnih ličnosti i njihovih djela, a u sobama su originalne peći iz tog vremena. U tom je okviru i predstavljen Ilirski pokret ličnostima Stanka Vraza i njegove Ljubice (njihovi portreti, prva izdanja njegovih djela, njeni školski vezovi) te Ferde Livadića koji je živio u ovoj zgradi (njegov glasovir, poprsje i porodični portreti, originalne partiture i rukopisi), a i drugim predmetima iz tog vremena. Francuska okupacija u Samoboru prikazana je originalnim dokumentima i crtežima te nekim predmetima. Stari grad je prikazan maketom, crtežima pojedinih faza gradnje i slikama te prikazom vlasništva. Proizvodnja stakla prikazana je starijim proizvodima, priborom za proizvodnju te fotografijama staklane i procesa rada. Kuća Spomen-područja Sedam sekretara SKOJ-a u donjem dijelu je opremljena faksimilima dokumenata, novinskih članaka i fotografija o djelovanju Sedam sekretara, a na katu je uređena soba u kojoj su bili ubijeni Janko Mišić i braća Oreški, a još su tu i fotografije o ubojstvu, policijski izvještaji i dr.

Ovo su teme koje su koncepcijski dje-mično prilagođene obrazovnoj djelatnosti (naše zbirke nemaju uvijek najsretnija rješenja u postavu). Međutim, u okviru stalnog postava pokazuju se i ekspanati koji pripadaju i drugim temama – **Arheološka prošlost samoborskog kraja** (nalazi iz kamenog, brončanog, željeznog i rimskog doba), **Glazbena djelatnost u Samoboru**, **Tradicijski način života na selu**, **Tekstilno rukotvorstvo**, **Tradicijsko seosko stanovanje**, **Osnivanje KPH na Anindolu** (uz vođenje grupa na Anindol). Ove metodološke jedinice nisu adekvatno predstavljene (a to je i zbog nedostatka prostora). Kustosi svojim izlaganjem daju kontekst ovim temama i nadopunjavaju ih eventualnim pokazivanjem nekih predmeta iz depoa.

Muzejski pedagog

U našem muzeju ne postoji i nitko nije posebno obrazovan za tu funkciju, već tu funkciju obavljaju dva kustosa (povjesničar umjetnosti i etnolog) i stručni suradnik. Ponekad, kada je više grupa u muzeju, tu funkciju obavlja i tajnica (koja završava studij povijesti).

Specijalne izložbe

U programu rada muzej postavlja i izložbe studijskog karaktera (ne znam da li uvijek i didaktičkog karaktera – to više u vođenju postižemo nego samim postavom). Izložbe nisu prilagođene korisnicima određene obrazovne i dobne skupine. Izložbe studijskog karaktera uvijek su iz fundusa muzeja i tematski su zaokružene, a muzej ima godišnje dvije, a nekada i tri takve izložbe. Navest ću samo neke od posljednjih koje odgovaraju donekle i na zadnji dio pitanja (ako): **Kroz stoljeća na stolu i oko stola** – posude u upotrebi čovjeka vremenski od željeznog doba do današnjih dana, **Povijest školstva u Samoboru**, **Narodne nošnje Samobora**, **Počeci radničkog pokreta u Samoboru i osnivanje KPH**.

Oblik rada s korisnicima u muzeju

Korisnici su najraznorodnije dobi i obrazovanja – djeca iz vrtića i škola, studenti, grupe umirovljenika, polaznici sindikalnih i političkih škola, planinari, izletnici, vojnici (dva puta godišnje dolaze regruti), prekomorski rođaci (porijeklom iz ovog kraja), obitelji (koje nakon nedjeljnog ručka došetaju do muzeja), turisti. Budući da uglavnom dva kustosa i stručni suradnik vode grupe, oni prema svom iskustvu i nahodjenju prilagođavaju izlaganje dobnoj i obrazovnoj strukturi korisnika (više ili manje uspješno). Oblik rada je samo vođenje muzejem i eventualni razgovor o nekoj temi. Također pomažemo uputama i literaturom učenicima, studentima ili drugima koji obrađuju neku temu iz ovog kraja. Za neke posebne sadržaje korištenja slobodnog vremena u našem muzeju, za slobodne aktivnosti i sl. u nas nema adekvatnog prostora, a niti voditelja takvih aktivnosti. Bilo je nekoliko akcija u suradnji s profesorima likovnog odgoja samoborskih škola: crtanje predmeta u muzeju, a za Dan muzeja upričena je i akcija **Tražimo zadani predmet** – naime, po uzoru na kviz učenici su tražili predmet u muzeju (unaprijed opisan). Sve izložbene teme se, na zahtjev grupe ili zainteresiranih pojedinaca, prikazuju uz vodstvo kustosa, a izložbe obično predstavlja autor. Moram naglasiti da najave sa zahtjevom za vodstvo nisu obavezne i to je često i na naše slobodne dane, a vodstvo se posebno ne plaća. Grupe imaju popust, a škole iz Samobora i okolnih sela ne plaćaju ulaz. Sve grupe (ako to traže) vode se i u Kuću Janka Mišića i na Anindol (samo uz ulaznicu, ali ne i samoborske škole).